

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра менеджменту та бізнес-адміністрування (602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Олена ГРЕБЕНІКОВА

«29» серпня 2025 р.

**СИЛАБУС
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 Управління і адміністрування

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

(повний та скорочений цикл навчання)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Тофанюк О.В., доцент каф. , к.е.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

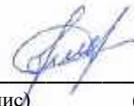

_____ (підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні
кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
(назва кафедри)

Протокол № 1 від « 29 » серпня 2025 р.

Завідувач каф. 602, к.е.н, доцент
(Посада, науковий ступінь та вчене звання)

Валентина ГАТИЛО

_____ (підпис)

(ініціали та прізвище)

Представник здобувачів освіти:

_____ (підпис)

Тетяна МОСКАЛЕНКО

(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Тофанюк Ольга Володимирівна, доцент каф., к.е.н., доцент.

Викладає дисципліни: «Місцеві фінанси», «Податки і фіскальна політика», «Англомовні комунікації», «Оподаткування фізичних осіб», «Бюджетний менеджмент», «Облік і звітність в оподаткуванні».

Сфера наукових інтересів: методи державного управління соціально-економічним розвитком регіонів; міжнародна та європейська інтеграція, євроінтеграція України; проблеми застосування сучасних економетричних методів у фінансах.

Електронна пошта: o.tofanyuk@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 7 семестр

Обсяг дисципліни: 3,5 кредити ЄКТС / 105 годин, у тому числі аудиторних – 48 год., самостійної роботи здобувачів – 57 год.

Форма здобуття освіти – денна, заочна.

Дисципліна обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Кореквізити – Фінанси, Бюджетна система.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення засад організації місцевих фінансів, їх складу та методів управління, виходячи із розмежування функцій і повноважень загальнодержавних і місцевих органів влади та управління.

Завдання: вивчення дисципліни “Місцеві фінанси” є формування теоретичних знань та вироблення практичних навичок у сфері формування та використання фінансових ресурсів місцевих органів влади і підприємств місцевого господарства.

Компетентності, які набуваються:

Здатність навчатися та самонавчатися.

Здатність застосовувати знання на практиці.

Здатність виявляти і вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення.

Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.

Здатність демонструвати якісні знання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність підтримувати належний рівень професійних знань і постійно підвищувати кваліфікацію.

Здатність аналізувати і оцінювати ефективність державної фінансової політики та міжбюджетних відносин.

Здатність до практичного використання законодавчих актів та інших нормативних документів з питань оподаткування, кредитування, страхування, інвестування, бюджетних відносин та фондового ринку.

Здатність до пошуку, аналізу, використання та інтерпретації інформації для вирішення професійних завдань.

Очікувані результати навчання:

Розуміння основ організації фінансів на підприємствах, у банківських установах, страхових компаніях, бюджетних установах, державних фінансових органах.

Вміння аналізувати та оцінювати макроекономічні показники, ефективність грошово-кредитної, бюджетної, податкової політики держави, обґрунтовувати напрями її удосконалення.

Вміння здійснювати операції аналізу, систематизації, класифікації, узагальнення та порівняння, застосовувати сучасні методичні та практичні інструменти у дослідженні фінансово-економічних процесів та явищ.

Вміння вести облік господарських операцій, обчислювати показники фінансово-господарської діяльності, формувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Формування доходів і видатків місцевих бюджетів

Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів.

Місцеві фінанси - складова державних фінансів. Правові основи місцевих фінансів. Об'єктивні передумови виникнення місцевих фінансів. Необхідність місцевих фінансів в умовах ринкових відносин. Специфічні ознаки місцевих фінансів.

Склад місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів. Розподільча функція місцевих фінансів. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту. Значення місцевих фінансів як фіскального інструменту соціально-економічного розвитку та джерела фінансування громадських послуг. Контрольна функція місцевих фінансів та види і форми її прояву.

Проблеми становлення розвитку місцевих фінансів в Україні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Фінансова політика місцевих органів влади

Фінансова політика держави і роль місцевих органів влади в її реалізації. Територіальна громада, її правовий статус, функції і роль у системі місцевих фінансів.

Конституційні гарантії з надання державних і громадських послуг в Україні. Основні напрями та проблеми фінансового забезпечення делегованих і власних повноважень органів місцевого самоврядування.

Поняття, структура і склад місцевих фінансових ресурсів. Формування місцевих фінансових ресурсів за участю централізованих і децентралізованих коштів. Фінансове забезпечення соціальної сфери і місцевих господарств, як головні напрями використання місцевих фінансових ресурсів.

Умови формування та основні напрями використання позабюджетних фондів.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Місцеві бюджети, як основа фінансової бази місцевих органів влади

Місцеві бюджети - у складі бюджетної системи. Структура місцевих бюджетів. Принципи формування місцевих бюджетів України. Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів. Місцеві бюджети як система фінансових відносин, що

складаються між місцевими та державними бюджетами.

Місцеві бюджети як організаційна форма мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування. Види місцевих бюджетів України та їх структура. Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Формування доходної бази місцевих бюджетів

Особливості формування доходів місцевих бюджетів. Методи мобілізації грошових коштів до місцевих бюджетів. Податкові та неподаткові методи формування доходів місцевих бюджетів. Розподіл місцевих бюджетів та «загальний» фонд і «спеціальний» фонд.

Склад доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів між бюджетних трансфертів.

Формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів.

Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу між бюджетних трансфертів.

Особливості формування власних коштів у бюджетних установах. Проблемні питання формування та використання власних коштів у бюджетних установах різних рівнів.

Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

Підвищення стійкості доходів місцевих бюджетів та подальший розвиток місцевого самоврядування. Особливості формування доходів бюджету в столиці України м. Києві.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів

Склад та структура видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Фінансування власних та делегованих державою повноважень, порядок їх здійснення та законодавче закріплення. Порядок фінансування з поточного бюджету та бюджету розвитку.

Характеристика видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення, які враховуються при визначенні обсягу між бюджетних трансфертів.

Видатки, що здійснюються з районних бюджетів і міст обласного значення, які враховуються при визначенні обсягу між бюджетних трансфертів.

Склад видатків, що здійснюються з обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу між бюджетних трансфертів.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2. Фінансова діяльність підприємств житлово-комунального господарства та управління місцевими фінансами

Тема 6. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання

Сутність між бюджетних відносин в Україні. Склад і структура взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом, їх особливості. Розподіл видатків відповідно до розподілу повноважень між державною владою і органами місцевого самоврядування. Забезпечення місцевих бюджетів доходними джерелами для виконання власних та делегованих державою фінансових зобов'язань. Перерозподіл через Державний бюджет фінансових ресурсів від «багатих» до «бідних» у фінансовому розумінні регіонів.

Інструменти бюджетного регулювання у взаємовідносинах місцевих бюджетів з Державним бюджетом: власні доходи, відсоткові відрахування від загальнодержавних податків і зборів; дотації вирівнювання, субсидії, субвенції, внески до Державного бюджету України, між бюджетні взаєморозрахунки, бюджетні позички.

Взаємовідносини в бюджетній сфері між різними рівнями місцевих бюджетів, їх особливості. Порядок використання інструментів бюджетного регулювання між різними рівнями місцевих бюджетів.

Розрахунок дотації загального вирівнювання та коштів, що передаються до Державного бюджету з обласного бюджету та бюджету Києва.

Існуючі суперечності в побудові системи взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом. Шляхи вдосконалення між бюджетних відносин в Україні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні

Порядок складання проектів місцевих бюджетів, їх взаємозв'язок з проектом Державного бюджету та планами економічного і соціального розвитку регіонів. Порядок розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів. Порядок складання, розгляду та затвердження звіту про виконання місцевих бюджетів. Особливості затвердження та виконання місцевих бюджетів у разі несвоєчасного їх прийняття. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів. Особливості бюджетного процесу в столиці України м. Києві.

Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування. Шляхи вдосконалення бюджетного планування. Роль та значення Бюджетного кодексу України.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 8. Фінанси підприємств комунального господарства

Підприємства місцевого господарства в Україні, особливості їх форм власності та видів діяльності.

Фінанси підприємств комунальної форми власності - складова місцевих фінансів. Видатки з місцевих бюджетів на фінансування підприємств комунальної власності та особливості їх планування.

Особливості організації фінансів підприємств комунальної форми власності, їх склад та структура. Особливості грошових надходжень підприємств, їх склад і економічна характеристика.

Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, її розподіл на підприємствах комунального господарства. Фонд відшкодування. Валовий дохід. Фонд оплати праці. Балансовий і чистий прибуток підприємств комунальної форми власності. Розподіл прибутку цих підприємств. Фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку, їх особливості.

Оборотні кошти підприємств комунальної форми власності та методи визначення їх потреби. Показники стану і ефективності використання оборотних коштів.

Фінансовий стан підприємств комунальної форми власності. Система показників оцінки фінансового стану. Ліквідність і платоспроможність підприємств. Оцінювання майна об'єктів, що підлягають приватизації.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 9. Фінансова діяльність житлово-комунального господарства

Фінанси житлово-комунального господарства - складова місцевих фінансів.

Проблеми фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства.

Особливості формування доходів ЖЕКів: їх склад і економічна характеристика.

Склад та структура видатків підприємств житлово-комунального господарства. Фонд оплати праці. Балансовий прибуток та збитки житлово-експлуатаційних контор.

Особливості фінансування витрат на технічне обслуговування жилих будинків, вивезення сміття та поточний ремонт житлового фонду.

Порядок розрахунків дотації на покриття збитків га експлуатації житлового фонду, на

проведення капітального ремонту житлового фонду.

Фінансування цільових комплексних програм покращення благоустрою житла, розроблених радами народних депутатів відповідного рівня.

Проблеми та основні напрями вдосконалення організації фінансів житлово-комунального господарства.

Порядок розрахунку житлово-комунальних субсидій для окремих категорій населення та надання відповідних субвенцій підприємствам житлово-комунального господарства.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 10. Управління місцевими фінансами в Україні

Державне регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Роль місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади. Компетенція місцевих органів влади в галузі фінансів, їх участь у бюджетному процесі. Права й обов'язки органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади на етапах складання, розгляду, затвердження і виконання бюджету.

Системи касового виконання бюджету: банківська, казначейська та змішана. їх характеристика, переваги та недоліки.

Порядок планування та фінансування соціально-культурних установ. Розрахунки основних показників кошторисного фінансування. Види кошторисів. Поєднання бюджетного фінансування з розвитком платних послуг населенню, виконання робіт за договорами з підприємствами, організаціями, установами на госпрозрахункових засадах.

Специфіка планування і фінансування капітальних укладень у сферу матеріального виробництва, житлового будівництва, будівництва об'єктів соціально-культурного призначення. Фінансування видатків з бюджету столиці України м. Києва.

Необхідність фінансового контролю на рівні місцевих органів влади та управління, методи та види фінансового контролю. Внутрішній та зовнішній фінансовий контроль на місцевому рівні. Органи, які здійснюють фінансовий контроль.

Особливості контролю фінансових органів за використанням грошових фондів, виділених на освіту, охорону здоров'я, культуру, місцевому господарству. Аудит як форма регіонального фінансового контролю.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

В якості індивідуального завдання передбачена самостійна розрахункова робота за варіантами.

6. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (за необхідності), самостійна робота здобувачів другого рівня освіти за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники).

7. Методи контролю

Проведення поточного контролю, письмового модульного контролю, фінальний контроль у вигляді іспиту.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
<i>Змістовний модуль 1</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	5	0...5 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...15
Модульний контроль	0...25	1	0...25
<i>Змістовний модуль 2</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	5	0...5 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...15
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Індивідуальна робота	0...15	1	0...10
За семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

Іспит проводиться у вигляді тестування. Тест складається з 30 питань закритого типу (за правильну відповідь на одне питання здобувач отримує 2 бали) та двох задач відкритого типу (максимальна кількість балів за відповідь на одну задачу – 20).

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати тестування.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення лабораторних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням: <http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/011MiscEv3i.pdf>

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=367>

11. Рекомендована література

Базова

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI, (з урахуванням змін від 23.12.2010р. №2856-VI.
2. Податковий кодекс України / Верховна Рада України – К.: ДП „ІВЦ ДПА України”, 2010. – 336 с.
3. Сазонець І.Я., Гринько Т.В., Придатко Г.Ю. Управління місцевими фінансами: Навч. посібник.-К.: Центр навчальної літератури, 2006.-267 с.
4. Синцова О.О. Місцеві фінанси: Навч. Посібник.-К.: Центр навчальної літератури, 2005.-560 с.
5. Алексєєв І.В. Бюджетна система: навчальний посібник/ І.В. Алексєєв, Н.Б. Ярошевич, А.М. Чушак-Голобородько. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 376 с.
6. Василик О. Д. Державні фінанси України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
7. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навчальний посібник/ Н.І. Власюк Т.В. Мединська, М.І. Мельник. – К.: Алерта, 2011. 328 с.
8. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник/ Л.Є.Клець. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
9. Місцеві фінанси: підручник / О.Р. Квасовський, А.В. Лучка, Б.С. Малиняк [та інші] / за ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677с.
10. Місцеві фінанси: Навч.посіб./ П.К., Бечко, О.В. Ролінський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.
11. Місцеві фінанси: Навч.посіб.[для студ. вищ. навч. закл.]/ О.О. Сунцова. – [2-ге вид.].- К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
12. Чала Н.Д. Бюджетна система: навч. Посіб./Н.Д.Чала, Л.В. Лазоренко. – К.: Знання, 2010. – 223 с.
13. Снісаренко О.Б. Місцеві фінанси: зб.тестів і задач / О.Б. Снісаренко, О.В. Тофанюк, Л.О. Черний. – Х.: Нац.аерокосм. ун-т «Харк. авіа. ін.-т», 2010. – 52с.
14. Аналіз фінансового забезпечення видатків бюджетних установ [Текст]: навч.посіб. / О. С. Демяненко, Ю. Ю. Гусева, О. Б. Снісаренко та ін.. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіа. ін.-т», 2013. – 60 с.

Допоміжна

1. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посібник.-К.: знання-прес, 2002.-495 с.
2. Бодров В. Г. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід: монографія / В. Г. Бодров. – К.: НАДУ, 2006. – 296 с.
3. Тофанюк О.В., Сучасні проблеми регіонального розвитку в Україні: шляхи подолання депресивності та застосування механізмів державно-приватного партнерства / Тофанюк О.В., Момот Т.В., Ткаченко Ю.В. // Монографія. – Х.: «Дв. служба», 2011. – 294 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.